

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA DLA POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW WSPARCIA DLA INSTRUMENTU RLKS – DZIAŁANIE FEWP.08.01 – PROJEKTY DOTYCZĄCE WDRAŻANIA LSR

Informacje dodatkowe dotyczące wsparcia w zakresie/obszarze:

a) Kultury:

1. Projekty muszą zapewnić zróżnicowaną ofertę kulturalną i edukacyjną, odpowiadać na potrzeby różnych odbiorców lub pozwalać na różnorodne wykorzystanie wspieranej infrastruktury;
2. Projekty muszą wynikać ze strategii sektorowej Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, strategii rozwoju województwa i właściwych strategii lokalnych oraz być komplementarne z założeniami Komunikatu Komisji do Rady, PE, Europejskiego Komitetu Gospodarczego i Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 25 listopada 2003 r. – Podstawowe kierunki dotyczące zrównoważonego rozwoju turystyki europejskiej;
3. Projekty muszą realizować zapisy dokumentów strategicznych UE tj. Nowego europejskiego programu na rzecz kultury w zakresie wykorzystania wagi kultury i różnorodności kulturowej do celów spójności społecznej i dobrostanu oraz wspierania kreatywności opartej na kulturze w obszarze edukacji i innowacji oraz w zakresie miejsc pracy i wzrostu gospodarczego, jak również ochrony dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego wartości;
4. Projekty muszą być zgodne z zapisami dokumentu „Europejskie Zasady Jakości dla finansowania przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe” i z najlepszymi praktykami;
5. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być wynikające z lokalnych strategii działania polegające między innymi na wzmacnianiu i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, fizycznej odnowie i bezpieczeństwa przestrzeni publicznej, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, wykorzystania potencjału edukacyjnego bądź wsparciu lokalnych społeczności;
6. Pierwszeństwo należy przyznać infrastrukturze już istniejącej, aby była zgodna z duchem Europejskiego Zielonego Ładu, koncepcją Nowego Europejskiego Bauhausu, celami zrównoważonego rozwoju i zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym. Nowa infrastruktura będzie możliwa tylko w wyjątkowych i dobrze uzasadnionych (pod kątem wspierania rozwoju gospodarczego i społecznego (zwiększenie spójności społecznej, aktywizacji, włączenia lub innowacji społecznych) przypadkach;
7. Działania muszą być zgodne z dokumentem Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego z 2018 r. i konkluzjami Rady w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019-2022;
8. Przy wyborze projektów do dofinansowania, będą wymagane m.in. plan współpracy z otoczeniem (przedsiębiorcami, NGO), strategii promocji, partycypacji w procesie decyzyjnym lub projektami działań inwestycyjnych; oferty kulturalnej w kontekście włączenia społecznego; analizy oddziaływania na bezpośrednie otoczenie i tworzenie miejsc pracy oraz trwałości finansowej projektu (w tym m.in. analizy popytu);

9. Inwestycje będą respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys;
10. Wsparcie nie może być kierowane na działania ad hoc w sferze renowacji i restauracji zabytków. Powinno być oparte o analizę popytu.

b) Turystyki:

1. Obligatoryjne będą działania na rzecz wyrównywania szans oraz przeciwdziałaniu dyskryminacji w dostępie do infrastruktury i usług transportu miejskiego, zgodnie ze standardem: transportowym, architektonicznym oraz cyfrowym. Działania realizowane będą m. in. poprzez: projektowanie zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania i zapewnieniem bezpieczeństwa sanitarnego; uwzględnienie dostępności dla osób o ograniczonej mobilności oraz z niepełnosprawnościami, a także w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji; zapewnienie powszechnie dostępnych, przejrzystych i aktualizowanych przez kompetentne instytucje informacji w językach obcych;
2. Poza obiektami P&R, miejskimi i podmiejskimi węzłami przesiadkowymi, środkami na poprawę bezpieczeństwa niechronionych użytkowników drogi, wsparciem nie będą objęte inwestycje w przebudowę lub rozbudowę sieci drogowej wykorzystywanej dla ruchu pojazdów samochodowych niewykorzystywanej w transporcie publicznym;
3. Działania powinny służyć zmniejszeniu popytu na podróże realizowane indywidualnym transportem samochodowym na rzecz zwiększenia udziału transportu zbiorowego przy wykorzystaniu środków transportu publicznego;
4. Ekspansja dróg pieszych i rowerowych powinna stanowić dopełnienie rozwoju siatki połączeń komunikacyjnych.

c) Ochrony powietrza:

1. Zakres modernizacji musi wynikać z audytu energetycznego, który będzie niezbędnym elementem projektu. Wybrany wariant realizacyjny musi uwzględniać kryterium kosztowe odnoszące się do uzyskanych efektów (np. redukcji zapotrzebowania na energię) w stosunku do nakładów finansowych.
W przypadku modernizacji systemów oświetlenia wymagany będzie audyt oświetleniowy. W ramach weryfikacji założonych celów i efektów inwestycji należy po zakończeniu inwestycji przedłożyć audyt energetyczny powykonawczy (ex – post). Wymagane będą świadectwa charakterystyki energetycznej;
2. Uzupełniający elementy projektu mogą stanowić działania dotyczące efektywnego systemu kontroli i monitoringu powietrza oraz działania doradcze, edukacyjne i informacyjno – promocyjne, w tym w zakresie współpracy z lokalnymi społecznościami, które będą komplementarne do interwencji realizowanej z poziomu krajowego w ramach systemu ekodoradców w WFOŚiGW, w tym w ramach podnoszenia świadomości na temat celów polityki klimatycznej UE oraz potrzeby transformacji polskiego i europejskiego sektora energetycznego;
3. Możliwe do realizacji będą jedynie projekty na rzecz efektywności energetycznej, co do których próg oszczędności energii pierwotnej w wyniku realizacji inwestycji wyniesie min. 30% dla każdego budynku (z wyjątkiem zabytków);

4. Wymiana indywidualnego źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła: 1. Ciepło systemowe 2. Odnawialne Źródła Energii 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopiero uzasadnienie dla braku możliwości technicznych lub ekonomicznych może być podstawą wyboru źródła ciepła o niższej hierarchii;
5. Jeżeli będzie to technicznie możliwe, mogą zostać uwzględnione rozwiązania mające na celu wdrożenie technologii wodorowych kwalifikowalnych zgodnie z art. 7 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 (tj. w oparciu o „zielony wodór”);
6. Ekspansja dróg pieszych i rowerowych powinna stanowić dopełnienie rozwoju siatki połączeń komunikacyjnych;
7. W ramach realizowanych projektów muszą zostać zachowane trwałe warunki siedliskowe dla ptaków i/lub nietoperzy zgodnie z rekomendacjami wskazanymi w ekspertyzie ornitologicznej i chiropterologicznej;
8. Udzielane wsparcie uwzględniać musi minimalizację ryzyka wylesiania zgodnie z zapisami Dyrektywy 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r.;
9. Realizacja wsparcia w działaniu odbywać się będzie przy uwzględnieniu faktu posiadania przez region programu ochrony powietrza zgodnego z art. 23 dyrektywy 2008/50/WE oraz uchwały antysmogowej, i niewprowadzania do tych aktów zmian niekorzystnych z punktu widzenia ochrony powietrza, w szczególności zmian polegających na łagodzeniu ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji lub odroczeniu terminów wejścia w życie tych ograniczeń i zakazów;
10. Projekty w budynkach w sektorze ochrony zdrowia mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście założeń Mapy Potrzeb Zdrowotnych, Planów Transformacji oraz dokumentu „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030”. Wnioskodawcy zobowiązani są do dostarczenia pozytywnej OCI, zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
11. Zgodnie z zapisami linii demarkacyjnej wsparcie dla uczeni wyższych, szpitali i przychodni zarządzanych przez administrację centralną możliwe jest jedynie z poziomu krajowego. Z poziomu regionalnego możliwe jest udzielenie wsparcia m. in dla budynków użyteczności publicznej niezwiązanej z administracją rządową (w tym np. budynki parafii, instytucji NGO, niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, niepublicznych placówek oświatowych). Wsparcie mogą utrzymać budynki publiczne, których właściciel jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane (szpitale, zakłady leczenia uzdrowiskowego);
12. Ze względu na horyzontalną zasadę deinstytucjonalizacji, wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych;
13. Działania niezwiązane bezpośrednio z celem przedsięwzięcia dotyczącego ochrony powietrza, takie jak; uzasadnione działania niewynikające z audytów energetycznych mające na celu podwyższenie standardów techniczno-użytkowych, wzmacnianie adaptacyjności do zmian klimatu, wprowadzanie rozwiązań GOZ, rozwoju elektromobilności, magazynowania energii,

infrastruktury związanej z dostępnością budynków, montażu monitoringu lub oświetlenia, mogą stanowić mniejszościowy (niedominujący) zakres projektu.

d) Adaptacji do zmian klimatu:

1. Projekty powinny być realizowane w sposób zintegrowany, uwzględniając włączenie różnych interesariuszy. Realizacja w sposób zintegrowany oznacza, że projekty muszą sprostać kilku wyzwaniom związanym ze zmieniającym się klimatem, takim jak powodzie, fale upałów, utrata bioróżnorodności. Pojedynczy projekt powinien obejmować/integrować działania takie jak np.: zielona i niebieska infrastruktura, zarządzanie wodami opadowymi, retencja wód opadowych na miejscu, m.in. rozwiązania oparte na mikroretencjach, odseparowanie gruntu w miejscach publicznych itp. Zintegrowane podejście wyrażać się również musi poprzez branie pod uwagę potrzeb wszystkich interesariuszy – obywateli, m.in. grupy defaworyzowane, osoby starsze, dzieci itp. Należy zasięgnąć opinii społeczności lokalnych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w sprawie zakresu tych projektów, tj.np. zakresy projektów/ dokumenty ich dotyczące podlegają konsultacjom społecznym, zakres projektów uwzględniony jest w skonsultowanych społecznie dokumentach strategicznych, wnioskodawcy dysponują opiniami/listami poparcia społecznego dla realizacji projektu. W ramach konsultacji społecznych będą organizowane również akcje informacyjno – promocyjne, spotkania ze społeczeństwem, zaangażowane zostaną NGO;
2. Wsparcie inwestycyjne będzie mogło być jedynie skierowane na projekty, które nie powodują zastosowania art. 4.7. Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz nie mają znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000;
3. Preferowane będą najmniej inwazyjne metody ochrony przeciwpowodziowej, jednak w przypadku niewystarczających naturalnych mechanizmów ograniczających skutki susz i powodzi, wspierane będą inwestycje w zakresie małej infrastruktury hydrotechnicznej, oraz likwidacja urządzeń nieefektywnych, stanowiących bariery dla ciągłości ekologicznej cieków i ich dolin;
4. Wspierane inwestycje, nie mogą co do zasady powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000, chyba że zachodzą przesłanki do odstępstw przewidzianych w Dyrektywie Siedliskowej;
5. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być Działania dotyczące poprawy świadomości ekologicznej ludności w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów środowiskowych ochrony i przeciwdziałania skutkom występujących zmian klimatycznych;
6. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być: Infrastruktura towarzysząca nieprzyczyniająca się bezpośrednio do adaptacji do zmian klimatu, niezbędna do prawidłowej realizacji projektu (np. mała architektura);
7. Wykluczone jest wsparcie dla budowy sztucznych zbiorników retencyjnych na ciekach wodnych oraz wsparcie prac utrzymaniowych na rzekach i ich regulacja;
8. Przedsięwzięcia (zwłaszcza w zakresie infrastruktury hydrotechnicznej) muszą być zgodne z dyrektywą siedliskową, dyrektywą w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i ramową dyrektywą wodną;

9. Konieczne jest aby projekty przeciwpowodziowe wynikały z Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym;
10. Zakres wsparcia może zostać rozszerzony o projekty dotyczące rozbudowy kanalizacji deszczowej, jeśli są uzasadnione zagrożeniem powodziowym do zmian klimatu przy czym muszą one być powiązane z inwestycjami w zieloną i niebieską infrastrukturę (limit do 50 % kosztów kwalifikowalnych inwestycji);
11. Realizowane projekty powinny być zgodne z Komunikatem KE do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomicznego – Społecznego i Komitetu Regionów „Budując Europę odporną na zmianę klimatu - nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu”;
12. Planowane inwestycje powinny być zgodne z Planem przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy;
13. Wsparcie mogą otrzymać projekty z zakresu malej retencji (takie jak oczka wodne, stawy, starorzecza, małe zbiorniki pełniące funkcje przyrodnicze (z wyłączeniem zbiorników do nawodnienia rolniczych) oraz infrastruktura hydrotechniczna służąca ochronie przed powodzią (jak suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, itp.), która nie wymaga stosowania art. 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Duże zbiorniki piętrzące na ciekach wodnych oraz prace utrzymaniowe i regulacyjne nie mogą być wspierane. Przegrody na ciekach wodnych które zaburzają funkcjonowanie ekosystemów wodnych i ograniczają migracje mogą mieć znaczący wpływ na stan/potencjał wód i wymagać zastosowania Art. 4.7 Ramowej 70 Dyrektywy Wodnej (i wtedy nie mogą być wspierane).

e) Aktywizacji społecznej:

1. Działania powinny być dopasowane do potrzeb lokalnych społeczności, a przygotowanie projektów winno być poprzedzone pogłębioną analizą potrzeb dostępnych form świadczenia usług (tj. środowiskowe i w rodzinie), uwzględniać indywidualne potrzeby jednostek, które będą odbiorcami usług (w tym preferowane przez nich opcje opieki) oraz uwzględniając osiągnięcia perspektywy finansowej 2014-2020 zarówno w odniesieniu do wytworzonych zasobów jak i wypracowanych rozwiązań;
2. Inwestycje infrastrukturalne w placówki świadczące całodobową opiekę długoterminową w instytucjonalnych formach są niedozwolone. Ze względu na horyzontalną zasadę deinstytucjonalizacji, środki mogą być przeznaczane wyłącznie na infrastrukturę placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi;
3. Wsparcie dla ZAZ oraz WTZ będzie mieć charakter warunkowy, tj. będzie możliwe tylko o ile placówka otrzyma wsparcie z EFS+ zgodnie z warunkami wskazanymi w szczególności w celu szczegółowym h) oraz gdy będzie spójne z regionalną strategią deinstytucjonalizacji;
4. Inwestycje w infrastrukturę społeczną powinny być komplementarne z celami szczegółowymi EFS+ w zakresie promowania integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz dostępu do wysokiej jakości usług;

5. Wsparcie w zakresie przejścia od opieki nad dziećmi i młodzieżą o charakterze instytucjonalnym do opieki rodzinnej (rodziny form pieczy zastępczej) będzie komplementarne z działaniami przewidzianymi do realizacji w celu szczegółowym I) w ramach EFS+;
6. Wsparcie dla osób w kryzysie bezdomności polegające na wsparciu mieszkalnictwa będzie komplementarne do interwencji w ramach EFS+ cel szczegółowy I);
7. Wsparcie dotyczące infrastruktury, która będzie służyć świadczeniu usług społecznych powinno być zgodne z właściwymi standardami określonymi w Wytycznych dotyczących realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027;
8. Przekształcanie instytucji całodobowych w zasób mieszkaniowy odbywa się z poszanowaniem wszystkich zasad dotyczących podmiotowości i niezależnego życia;
9. Przedsięwzięcia podejmowane w obszarze rozwoju usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, będą zgodne z: założeniami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym Komentarzem ogólnym nr 5 (2017) oraz Uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, Strategią Rozwoju Usług Społecznych - polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), z kierunkami w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030, Polityką społeczną wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo - Solidarność oraz Strategią na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 oraz programami regionalnymi: Wielkopolskim Programem Wspierania Osób Starszych na lata 2021-2025, Wielkopolskim Programem Wspierania Osób z Ograniczoną Sprawnością na lata 2021-2025, Wielkopolskim Programem Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021-2025 oraz Wielkopolskim Programem Przeciwdziałania Przemocy na lata 2021-2025.

f) Odnowy wsi:

1. Projekty muszą zapewniać zróżnicowaną ofertę kulturalną i edukacyjną, odpowiadać na potrzeby różnych odbiorców lub pozwalać na różnorodne wykorzystanie wspieranej infrastruktury;
2. Projekty muszą wynikać ze strategii sektorowej Rozwój Kapitału Społecznego 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 i strategii rozwoju województwa i właściwych strategii lokalnych oraz być komplementarne z założeniami Komunikatu Komisji do Rady, PE, Europejskiego Komitetu Gospodarczego i Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 25 listopada 2003 r. – Podstawowe kierunki dotyczące zrównoważonego rozwoju turystyki europejskiej;
3. Inwestycje w przyszłolną infrastrukturę sportową mogą stanowić jedynie element projektu i powinny wynikać ze zdiagnozowanych deficytów. Inwestycje muszą służyć rozwojowi działań integracyjnych i włączających w ramach walki z wykluczeniem społecznym i edukacyjnym (integracja, aktywizacja, zajęcia dodatkowe) oraz być powiązane z realizacją celów EFS+. Należy uwzględnić trendy demograficzne i w przygotowanej analizie potrzeb potwierdzić zdiagnozowane deficyty w tym zakresie;
4. Projekty muszą realizować zapisy dokumentów strategicznych UE tj. Nowego europejskiego programu na rzecz kultury w zakresie wykorzystania wagi kultury i różnorodności kulturowej do

celów spójności społeczeństwa i dobrostanu oraz wspierania kreatywności opartej na kulturze w obszarze edukacji i innowacji oraz w zakresie miejsc pracy i wzrostu gospodarczego, jak również ochrony dziedzictwa kulturowego i podnoszenia jego wartości;

5. Projekty muszą być zgodne z zapisami dokumentu „Europejskie Zasady Jakości dla finansowania przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe” i z najlepszymi praktykami;
6. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być wynikające z lokalnych strategii działania polegające m. in. na wzmacnianiu i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, fizycznej odnowie i bezpieczeństwa przestrzeni publicznej, ochronie nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, wykorzystania potencjału edukacyjnego bądź wsparciu lokalnych społeczności;
7. Pierwszeństwo należy przyznać infrastrukturze już istniejącej, aby była zgodna z duchem Europejskiego Zielonego Ładu, koncepcją Nowego Europejskiego Bauhausu, celami zrównoważonego rozwoju i zasadami gosp. o obiegu zamkniętym. Nowa infrastruktura będzie możliwa tylko w wyjątkowych i dobrze uzasadnionych (pod kątem wspierania rozwoju gospodarczego i społecznego (zwiększenia spójności społecznej, aktywizacji, włączenia lub innowacji społecznych) przypadkach;
8. Działania muszą być zgodne z dokumentem Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego z 2018 r. i konkluzjami Rady w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019-2022;
9. Przy wyborze projektu do dofinansowania, będą wymagane m.in. plan współpracy z otoczeniem (przedsiębiorcami, NGO), strategii promocji, partycypacji w procesie decyzyjnym lub projektami działań inwestycyjnych; oferty kulturalnej w kontekście włączenia społecznego; analizy oddziaływania na bezpośrednie otoczenie i tworzenia miejsc pracy oraz trwałości finansowej projektu (w tym m.in. analizy popytu);
10. Inwestycje będą respektować zasadę zrównoważonego oddziaływania na środowisko, potrzebę rozwoju cyfrowego, zasadę dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, zasadę stabilności i efektywności finansowej oraz odporności na kryzys;
11. Wsparcie nie może być kierowane na działania ad hoc w sferze renowacji i restauracji zabytków. Powinno być oparte o analizę popytu;
12. Obligatoryjne będą działania na rzecz wyrównywania szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do infrastruktury i usług transportu miejskiego, zgodnie ze standardem: transportowym, architektonicznym oraz cyfrowym. Działania realizowane będą m. in. poprzez: projektowanie zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania i zapewnieniem bezpieczeństwa sanitarnego; uwzględnienie dostępności dla osób o ogranicz. mobilności oraz z niepełnosprawnością, a także w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji; zapewnienie powszechnie dostępnych, przejrzystych i aktualizowanych przez kompetentne instytucje informacji w językach obcych;
13. Poza obiektami P&R, miejskimi i podmiejskimi węzłami przesiadkowymi, środkami na poprawę bezpieczeństwa niechronionych użytkowników drogi, wsparciem nie będą objęte inwestycje w

przebudowę lub rozbudowę sieci drogowej wykorzystywanej dla ruchu pojazdów samochodowych, niewykorzystywanej w transporcie publicznym;

14. Działania powinny służyć zmniejszeniu popytu na podróże realizowane indywidualnym transportem samochodowym na rzecz zwiększenia udziału transportu zbiorowego przy wykorzystaniu środków transportu publicznego;
15. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być, wynikające z lokalnych strategii działania polegające m. in. na: wzmocnieniu i rozwoju lokalnej gospodarki, zielonej i niebieskiej infrastruktury, nisko/zeroemisyjnej elektromobilności, wykorzystaniu potencjału edukacyjnego bądź wsparciu lokalnych społeczności;
16. Przy realizacji przedsięwzięć należy również podjąć wysiłki w celu zwiększenia powierzchni biologicznie czynnych i uniknięcia tworzenia powierzchni uszczelnionych. Działania powinny przyczyniać się do zielonej transformacji obszarów rewitalizowanych;
17. Nie będą wspierane inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym w parkingi), chyba że stanowią one nieodłączny element większego projektu, (nie są one dominującym elementem tego projektu), a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. W miastach projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących - zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego;
18. Projekty powinny być realizowane w sposób zintegrowany, uwzględniając włączenie różnych interesariuszy. Realizacja w sposób zintegrowany oznacza, że projekty muszą sprostać kilku wyzwaniom związanym ze zmieniającym się klimatem, takim jak powodzie, fale upałów, utrata bioróżnorodności. Pojedynczy projekt powinien obejmować/integrować działania takie jak np.: zielona i niebieska infrastruktura, zarządzanie wodami opadowymi, retencja wód opadowych na miejscu, m.in. rozwiązania oparte na mikroretencjach, odseparowanie gruntu w miejscach publicznych itp. Zintegrowane podejście wyrażać się również musi poprzez branie pod uwagę potrzeb wszystkich interesariuszy – obywateli, m.in. grupy defaworyzowane, osoby starsze, dzieci itp. Należy zasięgnąć opinii społeczności lokalnych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w sprawie zakresu tych projektów, tj. np. zakresy projektów/ dokumenty ich dotyczące podlegają konsultacjom społecznym, zakres projektów uwzględniony jest w skonsultowanych społecznie dokumentach strategicznych, wnioskodawcy dysponują opiniami/listami poparcia społecznego dla realizacji projektu. W ramach konsultacji społecznych będą organizowane również akcje informacyjno – promocyjne, spotkania ze społeczeństwem, zaangażowane zostaną NGO;
19. Wsparcie inwestycyjne będzie mogło być jedynie skierowane na projekty, które nie powodują zastosowania art. 4.7. Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz nie mają znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000;
20. Preferowane będą najmniej inwazyjne metody ochrony przeciwpowodziowej, jednak w przypadku niewystarczających naturalnych mechanizmów ograniczających skutki susz i powodzi, wspierane będą inwestycje w zakresie małej infrastruktury hydrotechnicznej, oraz likwidacja urządzeń nieefektywnych, stanowiących bariery dla ciągłości ekologicznej cieków i ich dolin;
21. Wspierane inwestycje, nie mogą co do zasady powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych

części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000, chyba że zachodzą przesłanki do odstępstw przewidzianych w Dyrektywie Siedliskowej;

22. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być działania dotyczące poprawy świadomości ekologicznej ludności w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów środowiskowych ochrony i przeciwdziałania skutkom występujących zmian klimatycznych;
23. Elementami uzupełniającymi zakres interwencji mogą być: Infrastruktura towarzysząca nieprzyczyniająca się bezpośrednio do adaptacji do zmian klimatu , niezbędna do prawidłowej realizacji projektu (np. mała architektura);
24. Wykluczone jest wsparcie dla budowy sztucznych zbiorników retencyjnych na ciekach wodnych oraz wsparcie prac utrzymaniowych na rzekach i ich regulacja;
25. Przedsięwzięcia (zwłaszcza w zakresie infrastruktury hydrotechnicznej) muszą być zgodne z dyrektywą siedliskową, dyrektywą w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i ramową dyrektywą wodną;
26. Konieczne jest aby projekty przeciwpowodziowe wynikały z Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym;
27. Realizowane projekty powinny być zgodne z Komunikatem KE do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomicznego – Społecznego i Komitetu Regionów „Budując Europę odporną na zmianę klimatu - nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu”;
28. Planowane inwestycje powinny być zgodne z Planem przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy;
29. Wsparcie mogą otrzymać projekty z zakresu małej retencji (takie jak oczka wodne, stawy, starorzecza, małe zbiorniki pełniące funkcje przyrodnicze (z wyłączeniem zbiorników do nawodnienia rolniczych) oraz infrastruktura hydrotechniczna służąca ochronie przed powodzią (jak suche zbiorniki, poldery przeciwpowodziowe, itp.), która nie wymaga stosowania art. 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Duże zbiorniki piętrzące na ciekach wodnych oraz prace utrzymaniowe i regulacyjne nie mogą być wspierane. Przegrody na ciekach wodnych które zaburzają funkcjonowanie ekosystemów wodnych i ograniczają migracje mogą mieć znaczący wpływ na stan/potencjał wód i wymagać zastosowania Art. 4.7 Ramowej 70 Dyrektywy Wodnej (i wtedy nie mogą być wspierane).

g) Społeczeństwa informacyjnego:

1. Wsparcie będzie możliwe dla e-usług o pełnej dostępności on-line na co najmniej 4 poziomie dojrzałości;
2. Wszystkie projekty realizowane w obszarze zdrowia muszą wynikać z Planu działań w sektorze zdrowia uzgodnionym z KS do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, przygotowywanym przez IZ FEW 2021-2027. Wymagane wcześniejsze uzgodnienie z Instytucją Zarządzającą FEW;

3. Dopuszczalne są projekty z zakresu cyfryzacji powiatowego i wojewódzkiego zasobu geodezji. Wnioski o dofinansowanie dla tych projektów wymagają pozytywnej opinii Głównego Geodety Kraju. Obowiązek uzyskania opinii GUGiK dotyczy również projektów z zakresu infrastruktury informacji przestrzennej leżącej w zakresie kompetencji JST;
4. Wsparcie skalowalnych nowoczesnych rozwiązań informatycznych i technologicznych w ramach współpracy międzysektorowej obejmującej, w szczególności administrację publiczną, przedsiębiorców i organizacje badawcze;
5. Projekty z zakresu rozwoju e-usług (w tym digitalizacji zasobów publicznych oraz cyberbezpieczeństwa) będą realizowane przy zapewnieniu ich interoperacyjności i komplementarności z poziomem krajowym. Rozwiązania wdrażane w ramach proj. będą realizowały założenia Architektury Informacyjnej Państwa(AIP);
6. Inwestycje muszą posiadać element innowacyjny dotyczący rozwiązań informatycznych (elementy SI, aplikacje na urządzenia mobilne, chmura obliczeniowa, udostępnianie publicznych danych poprzez API);
7. W celu zapewnienia interoperacyjności i komplementarności z rozwiązaniami centralnymi projektów z zakresu e-zdrowia będą musiały posiadać pozytywną opinię ministra właściwego ds. zdrowia (Procedura zgodna z Kontraktem Programowym dla Województwa Wielkopolskiego);
8. Preferowane będą:
  - a) zintegrowane/sieciowane e-usługi realizowane w partnerstwach w celu uniknięcia rozproszenia e-usług (Platformy e-usług uzasadnione analizą kosztów i korzyści),
  - b) kontynuacja projektów z perspektywy 2014-2020 (w przypadku kontynuacji zrealizowanych uprzednio projektów, wymagane szczegółowe uzasadnienie kolejnych projektów w tym zakresie – znaczące korzyści społeczno-gospodarcze);
9. Wsparcie rozwiązań cyfrowych polegających na monitorowaniu i optymalizacji procesów z obszaru rozwoju inteligentnych miast (smart cities), wsi i rolnictwa (smart farming), Internetu rzeczy, blockchain/rozproszonych rejestrów, platform e-usług i innych odpowiadających na specyficzne i indywidualne potrzeby oraz problemy regionu/danego obszaru;
10. Wsparcie uzyskają inwestycje w zakresie e-usług w pełni dostępnych online i zgodne z Dyrektywą PE i Rady z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego;
11. Projekty z zakresu digitalizacji zasobów naukowych, kulturowych i administracji powinny być zgodne z Dyrektywą w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego oraz z celami wskazanymi w Zaleceniu KE z dnia 10 listopada 2021 r. w sprawie wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego (odpowiednio);
12. Efekt działań zmierzających do stworzenia cyfrowych zasobów publicznych powinien, co do zasady, zostać udostępniony obywatelom nieodpłatnie, chyba, że udostępnianie to jest ograniczone przepisami prawa;
13. Projekty związane z elektroniczną publikacją informacji (e-usługi, strony internetowe) zakładają stosowanie odpowiednich standardów dostępności treści internetowych dla osób z różnymi

rodzajami niepełnosprawności, zgodnych z wytycznymi Web Content Accessibility Guidelines 2.1 (WCAG 2.1);

14. Format udostępnianych zdigitalizowanych zasobów powinien umożliwiać dalsze przetwarzanie danych (otwarty standard plików);
15. Projekty obarczone ryzykiem powielenia digitalizacji zasobów, które zostały już udostępnione w postaci cyfrowej oraz projekty dotyczące digitalizacji zasobów, w odniesieniu do których nie zostały uregulowane prawa autorskie są wyłączone z możliwości wsparcia;
16. W projektach musi zostać zastosowana neutralność technologiczna oraz standardy otwarte, umożliwiające osiągnięcie interoperacyjności z innymi systemami (zwłaszcza z systemami ogólnokrajowymi oraz między istniejącymi i planowanymi e-usługami).